

JESSICA SHATTUCK

VĂDUVELE DE LA CASTEL

Traducere din limba engleză și note
ADINA și GABRIEL RAȚIU

București
2019

Capitolul 1

BURG LINGENFELS, IUNIE 1945

Cât a durat drumul cu căruța de la gară până la Burg Lingenfels, Benita a zăcut pe baloturile mucedde de fân, pe jumătate năucă și fără să-i pese ce impresie lăsa: o târfă sau o vagaboandă, întinsă în văzul lumii, bătând drumurile cu demnitatea unui sac de cartofi. Se simțea rău. Îi era greață și o dureau ochii. Probabil din cauza cârnaților pe care îi cumpăraseră Marianne – cărnosi și aromați, cum Benita nu mai gustase de ani buni. Acum, de câte ori se gândea la ei, i se întorcea stomacul pe dos.

Călătoria cu trenul de la Berlin durase trei zile, inclusiv o noapte petrecută într-o haltă unde părea că se adunaseră toate femeile violente, mamele îndurerate și toți soldații răniți de pe partea stângă a Oderului. Benita se săturase să tot vadă oameni deznădăjduiți. Berlinul devenise oribil, din pricina rușilor chefluiți, a fecioarelor costelive, ascunse prin pivnițe, a morților fără număr – unii încă îngropați sub mormane de moloz – și a miasmelor și aglomerației din adăposturile antiaeriene transformate în tabere de refugiați. Drumul spre vest se dovedise și mai greu de suportat, înțesat fiind de ființe umane în cele mai grozave stări de suferință și degradare. Parcă întreaga Europă se micșorase și toate popoarele sale năvăliseră pe pământul lor. Benita nu-și făcea iluzii. Era un animal, ca și restul, nepăsătoare la suferințele celorlalți, cum și ei erau indiferenți la durerile ei.

Căruța urca, hurdăcându-se, pe poteca abruptă și denivelată, iar norii tresăltau pe cer în ritmul hopurilor de pe drum, rotofei și prietenoși, la fel de nevinovați ca întotdeauna. Erau cel mai frumos lucru pe care îl văzuse în ultimele săptămâni, iar Benita oscila între veghe și somn.

La Berlin, clipele de somn erau rare. Dacă nu dădea buzna căpitanul rus în apartamentul răvășit de bombardamente al Benitei, o deranja altă lichea care nu voia să priceapă că e femeia căpitanului. Astfel stăteau lucrurile în clădirea pe jumătate distrusă de bombe, cunoscută altădată drept Meerstein Strasse nr. 27. Dimineața, soldații ruși jucau cărți și se ciondăneau la masa din bucătărie, în vreme ce Frau Schiller, o cotoroanță speriată, zdrăngănea oalele și tigăile, ca să gătească alimentele ilegale aduse de aceștia. De la căderea Berlinului, Benita nu mai dormise o noapte întregă, ceea ce era, probabil, o binecuvântare. Pentru că, odată cu somnul, veneau și visele. Iar visele ei erau o combinație a tuturor ororilor la care fusese martoră în ultimul an.

În momentul în care s-a oprit căruța, Benita s-a deșteptat cu o tresărire. Ajunseseră la Burg Lingenfels. S-a ridicat în capul oaselor, cu ochii împăienjeniți. Când i s-a mai limpezit vederea, i-a apărut în față castelul: neschimbat și totodată complet diferit de cum și-l amintea. Pietrele colțuroase, ferestrele cu pervazuri late și ochiuri plumbuite, ușa masivă și amenințătoare din lemn de stejar. Clădirea era neatinsă – ce mai însemna un nou război pentru această bătrână fortăreață? Îi lipsea însă grandoarea care o impresionase nespun când o văzuse prima dată, la balul contesei. Lumânările, muzica, rochiile elegante, mașinile scumpe parcate alandala pe coasta dealului... aproape că nu-i venea să creadă că trecuseră doar șapte ani de atunci. Parcă totul se petrecuse într-o altă viață. Acum, aristocrații, artiștii și intelectualii care o intimidaseră cândva erau fie morți, fie faliți, fie condamnați pentru cine știe ce vină. Situația lor nu era cu nimic mai fericită decât a ei.

– O mai ții minte? a zis Marianne, coborându-l pe Martin din căruța – scumpul Martin, băiețelul neprețuit al Benitei, dragostea vieții ei, copilul pe care nu credea să-l mai vadă vreodată.

Benita a încuviințat din cap, chinându-se să se dea jos.

– Lasă-mă să te ajut, a spus Marianne. Ești vlăguită.

Cu un efort de voință, Benita a sărit din căruța. Voia să meargă alături de fiul ei, dar Martin i-o luase deja înainte, ținându-se după Fritz, băiatul de opt ani al lui Marianne.

– Ce copil voinic! Ai mare noroc, a zis Marianne, luând-o pe Benita de braț.

Astfel, cu toate că trecuseră atâția ani de când nu se mai văzuseră, cu toate că nici măcar nu o cunoștea foarte bine pe Marianne și că femeia mai în vârstă mai mult o enervase cu aplombul și volubilitatea ei, Benita s-a lăsat condusă spre castel.

În dimineața următoare, când Benita s-a trezit, zorii se înălțau trandafirii în spatele liniei întunecate a castanilor și a grajdului pe acoperișul căruia stăteau cocoțate ciorile. Scena îi amintea de decupajele care îi plăceau atât de mult în copilărie: siluete bidimensionale de copii care se joacă, dansatoare îmbrăcate în costume tiroleze, turla de biserică care tronau deasupra orășelelor adormite. La târgul de duminică, se oprea mereu la tarabele artiștilor și admira imaginile în alb și negru ce înfățișau o viață tihnită.

S-a răsucit în pat și a aruncat o privire în jur. Pe vremuri, camera fusese folosită drept cămară – pereții erau acoperiți de etajere goale, iar în colț stătea un putinei vechi. Mirosea a piatră umedă și încă se simțea un vag iz de oțet și mirodenii. Arome de demult, împregnate în ziduri.

Martin stătea ghemuit lângă ea, pe salteaua subțire, cu părul blond răsfirat pe pernă și chipul blând și perfect conturat, atât de fragil în somn. Era un băiețel tare chipeș, ba chiar frumos. Mai frumos decât Connie. Văzându-l acolo, sub pături (unde mai pui că aveau nu una, ci două pături și două saltele), Benitei îi venea să-l strângă în brațe și să-și îngroape nasul în gâtul lui moale, să inspire parfumul de copil, tinerețe și somn. Aproape că ar fi dorit să soarbă această creație desăvârșită a sa. Voia să se contopească cu el și, astfel, să redevină ea însăși. Benita Gruber, frumoasa orașului, o tânără inocentă de nouăsprezece ani, parcă decupată dintr-un tablou.

L-a lăsat, totuși, să doarmă. Pufușorii păturii tremurau sub respirația lui. Deodată, copilul s-a cutremurat. Ce grozăvii îi băntuiau

visete? Sirenele antiaeriene și huruitul avioanelor pe deasupra Berlinului? Cadavrele pe care călcase, printre dărâmături? Sau cine știe ce alte lucruri cumplite petrecute la „Casa de copii“ unde îl trimisese Gestapoul, după ce Benita fusese arestată. Ea nu le văzuse. În mod miraculos, Marianne izbutise să-l găsească pe Martin, chiar și atunci când Benita îl credea mort. *O instituție tipic nazistă, i-a povestit Marianne despre orfelinat. Îi puneau să mărșăluiască toată ziua și nu le dădeau nici un pic de educație.* Ca întotdeauna, Marianne pune mai mare accent pe ideologie decât pe confort. Aveau ce să mănânce? Îngrijitorii se purtau frumos cu ei? Aveau timp să se joace? Acestea erau întrebări rămase fără răspuns. Dar Marianne îi dăduse de urmă și i-l înapoiasse Benitei, iar pentru asta, Benita îi era pe veci recunoscătoare.

A adormit, probabil, la loc, căci, în momentul în care a redeschis ochii, nu mai era nimeni în cameră. Benita s-a ridicat tresărind. Unde a dispărut Martin? I s-a suit tot sângele la cap, apoi s-a liniștit. Nu avea ce să pățească. Războiul s-a încheiat. Nu mai erau la Berlin, ci la Burg Lingenfels, în zona americană, și erau protejați. Marianne avea grijă de ei.

Dar îi mai fusese răpit copilul o dată. N-ar fi îndurat să mai treacă prin așa ceva.

Benita a îmbrăcat o fustă peste cămașa de noapte și a luat-o la fugă pe coridorul întunecos. A intrat, găfâind, în bucătărie. Era goală. Nici urmă de Martin sau altă persoană. Atunci a zărit ceva mișcându-se pe fereastră. Două siluete micuțe – Fritz, băiatul lui Marianne, și Martin, așezați pe vine în curte și jucându-se cu bețele într-o băltoacă. A trecut-o un val de ușurare prin tot corpul.

Mulțumesc, Doamne, mulțumesc, că mi-ai apărât fiul... Rugăciunea i-a ieșit instinctiv din gură, o rămășiță a educației catolice primite. În închisoare, își regăsise în minte rugăciunile din tinerețe și se agățase de ele ca de un colac de salvare în mijlocul unei nemărginite mări de tăcere. Era convinsă că și-ar fi pierdut mințile fără ele. Nu credea în rugă și, totuși, o salvaseră – nu Dumnezeu, ci cuvintele.

Știa că avusese noroc să fie trimisă în închisoare și nu într-un lagăr de concentrare, după ce Connie fusese executat pentru că

luase parte la complot. În cele din urmă, dorința ei aprigă de a intra în rândul nobilimii și de a face o partidă bună se dovedise avantajoasă: în calitate de soție a unui trădător cu sânge nobil prusac, scăpase prin a fi condamnată la carceră și nu la moarte. Sesiza umorul macabru al situației sale, deși nu putea încă face haz de asta. Dar pustiul care îi pătrunsese în suflet în acea perioadă persista. Petrecuse prea multe ore studiind tavanul, dosul propriilor palme, colțul celulei, unde se scorjise vopseaua. Singurul motiv pentru care nu se dăduse bătută era dragostea pe care i-o purta lui Martin.

În timp ce Benita îi urmărea pe băieți, a intrat în bucătărie Marianne, trăgând după ea un cărucior cu morcovi, varză și chiar zmeură. Benita nu mai văzuse zmeură de ani buni.

– Să-i dea Dumnezeu sănătate lui Herr Kellerman, care se ocupă de grădină, a exclamat Marianne. Puțini s-au învrednicit să semene cartofi și morcovi astă-primăvară – mai ales pe pământul altcuiva.

Era roșie la față, iar părul zburlit îi forma un nimb în jurul capului.

– Benita, scumpo, cum ai dormit? Te servesc imediat cu niște terci, a zis, arătând spre oala de pe plită.

– Mulțumesc, a spus Benita.

Marianne a scos din bufet un castron alb cu albastru, din porțelan scump de Meissen.

– Nu-i prea gustos, dar e comestibil.

A turnat o porție în vas și l-a pus pe masă.

– Ia loc. Trebuie să te odihnești și să mănânci bine.

Benita s-a așezat.

O privea pe Marianne care descărca produsele din cărucior, cu mișcări energice și haotice. În ochii Benitei, era o adevărată enigmă, o femeie capabilă să-l găsească pe Martin într-o obscură ascunzătoare nazistă, dar incapabilă să-și pieptene părul. Când s-a căsătorit cu Connie, se minuna de paradoxurile acelei femei. Lui Marianne îi plăcea să primească oaspeți, dar nu-i păsa nici cât negru sub unghie de mâncăruri și modă. Trudea ca să aranjeze casa pentru o petrecere grandioasă și sfârșea prin a purta aceeași rochie urâtă de anul trecut. Invita cei mai distinși membri ai Ministerului de Externe și ai Serviciului de Informații și îi servea cu ce știa bucătăreasa să

gătească, banalele *Sauerbraten* și *Wildschweingulasch*. Era o mamă aiurită și dezorganizată, dar un excelent coordonator de adulți.

Nu era o frumusețe, din cauza trăsăturilor puternice, aproape masculine, și a pomeților proeminenți (o față de șoim, cum îi spusese Benita cândva lui Connie, afirmație pentru care primise o muștrare strașnică). Era însă captivantă și, din când în când, chipul ei căpăta un soi de simetrie grațioasă, absolut izbitoare. Avea o față care îți rămânea întipărită în minte.

La saloanele și petrecerile de weekend pe care Marianne și Albrecht le organizau la începutul războiului, Benita văzuse baroni și conți chipeși și tineri din înalta societate germană care îi sorbeau cuvintele lui Marianne. Se duelau verbal într-un stil jovial care o făcea pe Benita să se simtă ca o neroadă. Glumeau sau vorbeau serios? O tachinau sau râdeau unul de altul? În compania ilustrațiilor prieteni ai lui Connie, Benita descoperise că limba e, mai degrabă, un obstacol decât o punte de legătură, dar, în cazul lui Marianne, aceasta părea un drum drept și lin, care ducea mereu acolo unde o purtau picioarele.

– Vai, nici nu ți-ai scos cămașa de noapte! a exclamat Marianne, ridicând privirile de la legumele pe care le descărca. N-ai găsit hainele pe care ți le-am lăsat în cameră?

Benita s-a îmbujorat de rușine. Coborâse din pat în asemenea grabă, încât uitase să se îmbrace.

– Îmi cer scuze. Mă grăbeam.

– N-ai de ce să-ți ceri scuze. Mi s-a părut nefiresc din partea ta, atâta tot. Dar cine se mai comportă firesc în vremurile astea?

Marianne a apucat căruciorul de mână și l-a împins afară, pe ușa bucătăriei.

– Vreau doar să te simți bine.

În clipa aceea, au apărut în prag fiicele lui Marianne, cu o căldare între ele.

– Ați venit la țanc, a strigat Marianne. Avem lapte pentru tine, Tante Benita!

Benita nu reușea să se hotărască ce o surprindea mai mult – prezența laptelui sau apelativul de *Tante*, „mătușă“. Cumva modesta

Benita Gruber, ultimul descendent dintr-un lung șir de țărani obidiți westfalieni, devenise *Tante* pentru fetele familiei von Lingenfels.

– Spuneți bună dimineața și prezentați-vă, fetelor, le-a îndemnat Marianne.

Fetele s-au apropiat – brunete și înalte, în jur de zece și doisprezece ani. Katarina și Elisabeth. Benita își amintea căpșoarele care trăgeau cu ochiul de pe palier la oaspeții de la balul contesei. Pe atunci își dorea enorm să aibă o fiică, o fată drăguță pe care să o gătească în rochițe tiroleze și s-o boteze într-un costum alb și diafan. Acum îi părea un gând îndepărtat – un vis nevinovat. Cine ar vrea să aducă o fată pe această lume? Slavă Domnului că Martin era băiat!

– Poftim, a zis Katarina, cea mai mică dintre fete, umplând o cană cu laptele din căldare și întinzându-i-o Benitei. E foarte gustos.

Avea un aer blând și sfios, cu genele ei dese și membrele subțirele și stângace, ca de mână.

– Unde e Martin? a întrebat Elisabeth.

Dintre cele două fete, ea era cea mai severă, atât ca aspect, cât și ca purtare.

– În curte. Nu l-ați văzut? a spus Benita și s-a ridicat de pe scaun, ca să arunce o privire afară.

Nu mai era nimeni la băltoacă.

– Se juca cu Fritz...

A pornit spre ușă, dar Marianne a oprit-o.

– Dă-i pace, i-a spus ea, pe un ton autoritar. Băieților le prinde bine să fie liberi. Nu e nici un pericol aici, Benita, a adăugat, îndulcindu-și vocea la vederea chipului femeii mai tinere.

Reîntoarsă în camera ei, Benita și-a pus sutienul jerpelit și furoul pe care îl spălase și îl purtase de atâtea ori, încât i se descuseră toate tivurile. Picăturile de sânge de pe burtă se decoloraseră și păreau doar niște inocente pete maro. Pe o etajeră aproape goală, a găsit un lighean și un urcioc cu apă. S-a stropit pe față și și-a strâns părul fragil într-un coc, la ceafă.

Cineva a bătut cu putere la ușă.

Respect pe...
- Ți las încălțările aici, s-a auzit vocea lui Marianne. Vezi dacă ți vin.

Ghetele Benitei erau scâlciate, furate dintr-un apartament bombardat pe care îl scotocise împreună cu vecinele ei. Nimeni nu întrebase ce s-a întâmplat cu locuitorii – morți sub mormanul de moloz, refugiați la țară, ori uciși în vreun lagăr de concentrare. Ghetele, și așa de proastă calitate, erau acum tocite de-a binelea.

Benita a așteptat ca pașii lui Marianne să se îndepărteze, apoi a luat ghetele noi de la ușă. Erau cele mai frumoase pe care le avusese vreodată: de culoare verde-închis, aproape nepurtate, și cu un toc elegant. Pielea era atât de netedă și moale, încât degetele ei păreau îngrozitor de aspre și crăpate. Erau încălțări prea frumoase pentru o femeie cu asemenea mâini, genul de ghete pe care visa cândva să le poarte. Părea o glumă crudă ca tocmai acum să vină ziua aceea. Ai grijă ce-ți dorești, parcă o tachinau ele. Nu se îndura să le încalțe.

Când a ieșit din cameră, îmbrăcată, l-a găsit pe Martin la masa din bucătărie, între Elisabeth și Katarina. Era mânjit la gură cu zeamă de zmeură și se uita uluit la abundența de mâncăruri din fața lui.

- Ei, da, e mult mai bine așa! a zis Marianne, referindu-se la cămașa albă, curată, și la fusta de lână pe care le purta Benita. Nu-ți vin ghetele?

- Nu, a mințit Benita.

Deodată, s-a auzit un bolborosit dinspre Martin, iar băiețelul s-a înroșit la față ca racul.

Fetele au pălit.

- Oh! a exclamat Benita, profund rușinată.

Era normal ca stomacul copilului să nu fie obișnuit cu atâtea fructe. Mâncase, probabil, câteva castroane cu terci, apoi fructe și cine mai știe ce. Era un miros fetid – plin de fierea unor intestine dereglate.

- Bietul băiat! a zis Marianne. Nu trebuia să-i dăm atâta mâncare.

I-a întins mâna, căutând să rezolve situația în stilul ei calm și priceput.

- Trebuie să-ți dăm pantaloni noi.

Rușinat, Martin s-a ridicat încet. Avea o pată pe turul pantalonilor, iar mirosul a devenit și mai insuportabil.

- Vino, a zis Marianne, făcând semn din cap. Am exact ce-ți trebuie. Benita, ești drăguță să amesteci tu în oală? a adăugat, peste umăr.

Benita a încuviințat din cap, privind-o pe Marianne cum dispare împreună cu fiul ei.

Capitolul 2

TURINGIA, SFÂRȘITUL LUNII MAI 1945

La casa de copii, Martin nu se numea Martin Constantine Fledermann. Se numea Martin Schmidt, la fel cum Berthold von Stauffenberg se numea Berthold Meister, iar Liesel Stravitsky era Liesel Falkman, și așa mai departe. Toți copiii primeau nume germane, respectabile și banale. Dar cel mai rușinos era faptul că Martin aproape uitase că e un Fledermann.

Uitase atât de multe în timpul petrecut la orfelinat. De pildă, își uitase tatăl: o figură nedefinită, despre care Marianne avea să spună mai târziu că fusese un erou, iar Benita nu pomenea niciodată. Își uitase viața de dinainte de război, de sirenele antiaeriene și de nopțile petrecute în pivniță, viața de dinainte de huruitul asurzitor al bombardierelor.

Erau însă și lucruri pe care și le amintea de la orfelinat. De pildă, cum ajunsese acolo. Călătoria lungă cu un tren militar, fața ciupită de vărsat a însoțitorului SS, gustul sărat și pișcător de carne uscată – era prima oară când mânca acest aliment, calduț și zgrunțuros, scos din buzunarul SS-istului. După aceea vomitase, cu capul pe fereastra trenului în mișcare, astfel că voma îi venise înapoi în față.

Își mai amintea și apartamentul însoțitorului din Berlin, aerul îmbăcșit de praf și privescătoarea spre umbroasa și eleganta Meerstein Strasse, cu clădiri îmbrăcate în stuc de culoare deschisă, și cafeneaua din colț. Și căldura trupului mamei lui, ghemuită lângă el noaptea, în

pat. Pandantivul cu camee care se odihnea în căușul gâtului ei. Versurile cântecului pe care i-l cânta – *Kommt ein Vogel geflogen, setzt sich nieder auf mein' Fuss, hat ein Zettel im Schnabel von der Mutter ein' Gruss.* „Vine o păsărică și mi se așază pe picior. Ține în cioc o scrisoare, un sărut de la mama.“ Dar la casa de copii nu existau nici păsărele, nici scrisori, nici sărutări.

Dar nu era într-un totu urât. Orfelinatul se afla într-o casă plăcută, la marginea unui sat de la poalele munților. Avea o grădină frumoasă, plină de pomi fructiferi și flori, o fântână arteziană defectă și un zid înalt, de cărămidă. Copiii nu aveau voie să părăsească incinta.

Frau Vortmuller, bunicuța cu față de cartof care conducea orfelinatul, nu era o femeie rea. Era severă și disciplinată și avea grijă ca toți copiii aflați în grija ei să fie curați, îmbrăcați și hrăniți. Seara, le pune discuri cu muzică: balade triste despre fete de morari săraci și prinți, despre vrăjitoare și fii mezini neglijați și descurcări. Erau melodii mai blânde și mai duioase decât cântecele aprobate de naziști, pe care copiii le învățau de la Herr Stulper, cel căruia îi revenea sarcina de a-i reeduca. De la el au învățat „Oasele putrede tremură“, „Cântecul lui Horst Wessel“ și „Germania se trezește“, ale căror versuri vorbeau despre sânge, sclavie și război; politică și război.

În fiecare zi, Frau Vortmuller purta aceeași fustă de tweed și jachetă verde, la reverul căreia stătea prinsă Crucea de onoare a mamei germane, primită pentru că născuse opt copii. Patru dintre aceștia muriseră: doi în război, unul la naștere și unul care „răposase“ într-o instituție pentru „cei săraci cu duhul“. Frau Vortmuller păstra fotografia acestuia din urmă în cămară, ca să-i vadă chipul de câte ori scotea alimentele pentru masă. Dintre cei încă în viață, băieții nu se întorseseră încă de pe front, iar fetele erau căsătorite și aveau copii. Martin era fermecat de decorația ei – cu colțuri aurii și incrustații albastre –, iar mândria cu care femeia o lustruia și o înfășura într-o batistă seară de seară îi dădea o semnificație aproape divină.

În primele săptămâni după încheierea războiului, Frau Vortmuller, femeie pioasă, a început să le vorbească copiilor despre Dumnezeu. Odată rămasă singura responsabilă a orfelinatului – Herr Stulper își luase tălpășița imediat ce se zvonise despre sosirea